

Oponentský posudek bakalářské eseje Jiřího Dvořáka: „*Vývoj vzájemného vztahu punkové a skinheadské subkultury od 80. let 20. století do současnosti na území Liberecka a Jablonecka (historicko-antropologická sonda)*.“

Praha 2006, Fakulta humanitních studií UK, 62 s. + přílohy

Bakalářská esej Jiřího Dvořáka „*Vývoj vzájemného vztahu punkové a skinheadské subkultury od 80. let 20. století do současnosti na území Liberecka a Jablonecka (historicko-antropologická sonda)*“ si klade za cíl sledovat otázku vzniku a vzájemného vztahu obou zmiňovaných subkultur v uvedených regionech. Práce se skládá z pěti kapitol doplněných o dva exkurzy a rozsáhlou přílohu.

V úvodní kapitole (*Předmět výzkumu, s. 1-10*) autor přehledně a detailně seznamuje s cílem a motivací svého výzkumu, strukturou celé eseje, metodikou sběru dat a popisem výzkumného vzorku. Svůj výzkum prezentuje jako historicko-antropologický či spíše etnologický. Přitom jej vhodně omezuje na regionální oblast, kterou je schopen v rozsahu bakalářské práce dostatečně obsáhnout a zpracovat. Jako hlavní metodu sběru dat užívá polostrukturované rozhovory, sekundárně doplněné o analýzu dalších pramenů (fotografie, texty hudebních skupin, apod.). Z metodologického hlediska je nesporným kladem autorova snaha o co největší transparentnost výzkumu, kterou dokládá zejména přiložený přepis všech provedených rozhovorů v příloze *VII.1.* doplněných o stručné charakteristiky rozhovoru a detailnější charakteristiky respondentů. Dostatečná pozornost je věnována popisu výzkumného vzorku, který je prezentován také formou přehledné tabulky. Drobnou připomínku je možné mít pouze k disproportionálnímu zastoupení členů punkové a skinheadské subkultury ve výzkumném vzorku (10 punkerů oproti 3 skinheadům, z nichž 2 začínali také jako punkeři).

V závěru úvodní kapitoly autor předkládá reflexi použité literatury zabývající se problematikou skinheadské a punkové subkultury, která představuje zdařilý pokus o literární rešerši. V ní kriticky hodnotí užitou odbornou i popularizační (pramennou) literaturu.

Druhá kapitola (*Vznik a vývoj skinheadské a punkové subkultury, s. 11-24*) založená na dostupné odborné a popularizační literatuře prezentuje stručný souhrn historie skinheadského a punkového hnutí nejprve ve světě a posléze v bývalém Československu, respektive České republice, s ohledem především na změny image a hudebního vkusu a také pojetí sebeidentity příslušníků obou subkultur. Hlavní důraz je kladen zejména na ukázání nejednotnosti a rozmanitosti skinheadské i punkové subkultury, která se objevuje záhy po jejich vzniku, a na rozličné podoby setkávání obou subkultur v průběhu jejich vývoje. Autor si zde velmi dobře všímá klíčových momentů ve vývoji obou subkultur, které se ukazují jako zásadní pro jejich vzájemný vztah.

Kapitolu doplňuje exkurz „*Problém identity (interpretace vybraných textů Dicka Hedbige)*“ (s. 19-20), v níž autor předkládá rozdílné pojetí sebeidentity členů zmíněných subkultur na základě prací britského sociologa D. Hedbige. Spíše však než o interpretaci se jedná o prezentaci Hedbigeových závěrů, což však nijak nesnižuje kvalitu tohoto exkurzu.

Jádro celé eseje představuje třetí kapitola (*Analýza získaných informací, s. 25-41*), v níž autor předkládá analýzu dat získaných vlastním terénním výzkumem. Zabývá se v ní v metodologické části deklarovanými výzkumnými otázkami (s. 3), které strukturuje do dvou oddílů jako hlavní (s. 25-37) a vedlejší (s. 38-41). Analýza je vystavěna argumentativně a svá tvrzení autor dostatečně dokládá přesnými citacemi výpovědí respondentů.

Bohužel si však při analýze počíná do určité míry nedůsledně a poněkud se odchyluje od výzkumných otázek deklarovaných na str. 3. Zatímco první čtyři výzkumné otázky zpracovává zcela explicitně, odpovědi na pátou („*Docházelo mezi vámi k nějakým konfliktům?*“, s. 3) se již objevují pouze implicitně v rámci dalších otázek. Podobně otázky č.

6 – 8 („Změnil se časem nějak tvůj postoj k této subkultuře? Proč?“, „Jak vycházíš se členy punkové/skinheadské subkultury dnes?“ a „Myslíš, že se daná subkultura dnes nějak zásadně liší?“, s. 3) analyzuje pouze dílčím způsobem v rámci nedeklarovaných otázek „Jak vypadal vztah punkerů k tomuto novému proudu skinheadského hnutí [SHARP]?“ (s. 33-35) a „...zda si myslí, že spojení punkerů a skinheadů v praxi skutečně funguje?“ (s. 36-37).

Vedlejší výzkumné otázky nastiňují problém vizuální prezentace image a s ní spojené symboliky („Dochází mezi punkery a skinheady k prolínání jejich image?“, „...zda je možné od pohledu poznat nazi-skinheada?“, s. 38-40) a otázku rozdílnosti identity v rámci proudů skinheadského hnutí („...zda si myslí, že pro nazi-skinheada znamená ‚být skinheadem‘ něco jiného, než pro apolitického skinheada?“, s. 40-41). Také ony představují určitý odklon od deklarovaných výzkumných otázek, případně jejich výrazné zúžení.

Ve čtvrté kapitole „Interpretace získaných údajů“ (s. 42-57), se autor na základě předchozí analýzy úspěšně pokouší o rekonstrukci vývoje vztahu obou subkultur ve zmiňovaných regionech. Dostatečně prezentuje okolnosti vzniku a charakter obou subkultur společně s vývojem jejich vzájemného vztahu. Poněkud méně propracovány jsou faktory a mechanismy, které určovaly podobu tohoto vztahu, a které by zasluhovaly více pozornosti. I z toho důvodu, že je autor deklaruje jako jednu ze základních otázek výzkumu (s. 1).

Poněkud matoucím dojmem působí i skutečnost, že ačkoliv autor získaná data analyzuje společně pro oba regiony, jejich interpretaci provádí pro každý region odděleně. Ukazuje, že vývoj a vztah zkoumaných subkultur se v obou regionech do určité míry odlišoval, což ovšem z analýzy nijak nevyplývá. V tomto ohledu tak není příliš zřejmé, na jakém základě ke svým závěrům dochází.

Vývoj vzájemného vztahu obou subkultur ilustruje exkurz „*Oi Oi Hubert Macháně – mýtus skinheadské hudební legendy*“ (s. 47-50), který prezentuje historii punkové hudební skupiny v souvislosti se skinheadskou subkulturou.

Kapitolu doplňují dva pododdíly, které poněkud vybočují ze zvoleného tématu, přestože s ním mají určitou spojitost, což si však autor explicitně uvědomuje. První z nich (*Skunx – prolínání punkové a skinheadské image*, s. 51-54) nastiňuje problém prolínání image obou subkultur a s ním spojené problémy identity jejich nositelů. Druhý (*Oblek nebo pracovní boty? Stačí si vybrat.*, s. 55-57) ukazuje rozmanitost stylů v rámci skinheadské a punkové subkultury. Přestože oba pododdíly přináší zajímavé a podnětné informace, svým zaměřením vybočují z vlastního tématu práce, čímž poněkud narušují strukturu celé eseje. V tomto ohledu by bylo vhodnější oba pododdíly, které z převážné většiny pouze reprodukuje fakta některé z použitých studií (to se týká zejména oddílu IV.3.), zařadit do teoretického úvodu. Tam by prezentace rozmanitosti a prolínání obou subkultur představovala vhodný kontext pro pochopení jejich vzájemného vztahu, i s ohledem na důraz kladený v historickém úvodu na brzkou nejednotnost obou subkultur.

Rozsáhlé příloze dominují komentované transkripty rozhovorů, doplněné o koncept rozhovoru a komentář ke způsobu transkripce (odd. VII.1. – VII.3.).

Kromě transkriptů rozhovorů obsahuje příloha také 14 fotografií a novinových článků (odd. VII.3.), které se však téměř výhradně vztahují pouze k exkurzu „*Oi Oi Hubert Macháně*“ a oddílu „*Skunx – prolínání punkové a skinheadské image*“. Drobnou připomínku spíše kosmetického rázu lze mít k popiskům obrázků, které jsou umístěné na zvláštní stránce, nikoliv přímo pod obrázky, což poněkud znesnadňuje orientaci při jejich sledování. Další připomínka se týká nedostatečného odkazování na zdroje některých fotografií z internetových stránek, u nichž chybí konkrétní webová stránka. Vhodným krokem by také bylo propojení textu s přílohou pomocí poznámkového aparátu, aby ilustrační fotografie daný text opravdu dokreslovaly.

Poslední část přílohy tvoří ukázky šesti textů punkových a skinheadských hudebních skupin (odd. VII.5.), na nichž autor (bohužel pouze v příloze) demonstruje některé postoje

zmiňovaných subkultur, např. rasistický postoj některých punks, apolitičnost některých skinheads či heslo „skins and punks united“. Provázání této přílohy s vlastním textem, které bohužel postrádám (kromě odkazu na text skupiny Kukavůz na s. 44), by opět pomohlo dokreslit popisovanou situaci, stejně jako uvedení některých interpretací doprovázejících tyto ukázky přímo v textu.

I přes všechny zmíněné výtky považuji práci za velmi zdařilou. Esej je postavena argumentativně a je dobře strukturována. Autor v ní prokazuje, že umí pracovat s literaturou, správně citovat a zvládá provést kvalitativní výzkum, analyzovat a interpretovat získaná data adekvátně požadavkům kladeným na studenta bakalářského studia. Kromě toho práce představuje jednoznačný přínos pro pochopení obou sledovaných subkultur a zejména jejich vzájemného vztahu.

Práci doporučuji k obhajobě a navrhuji hodnocení v rozmezí 40-44 kreditů.

V Praze 25. srpna 2006

Mgr. Martin Heřmanský